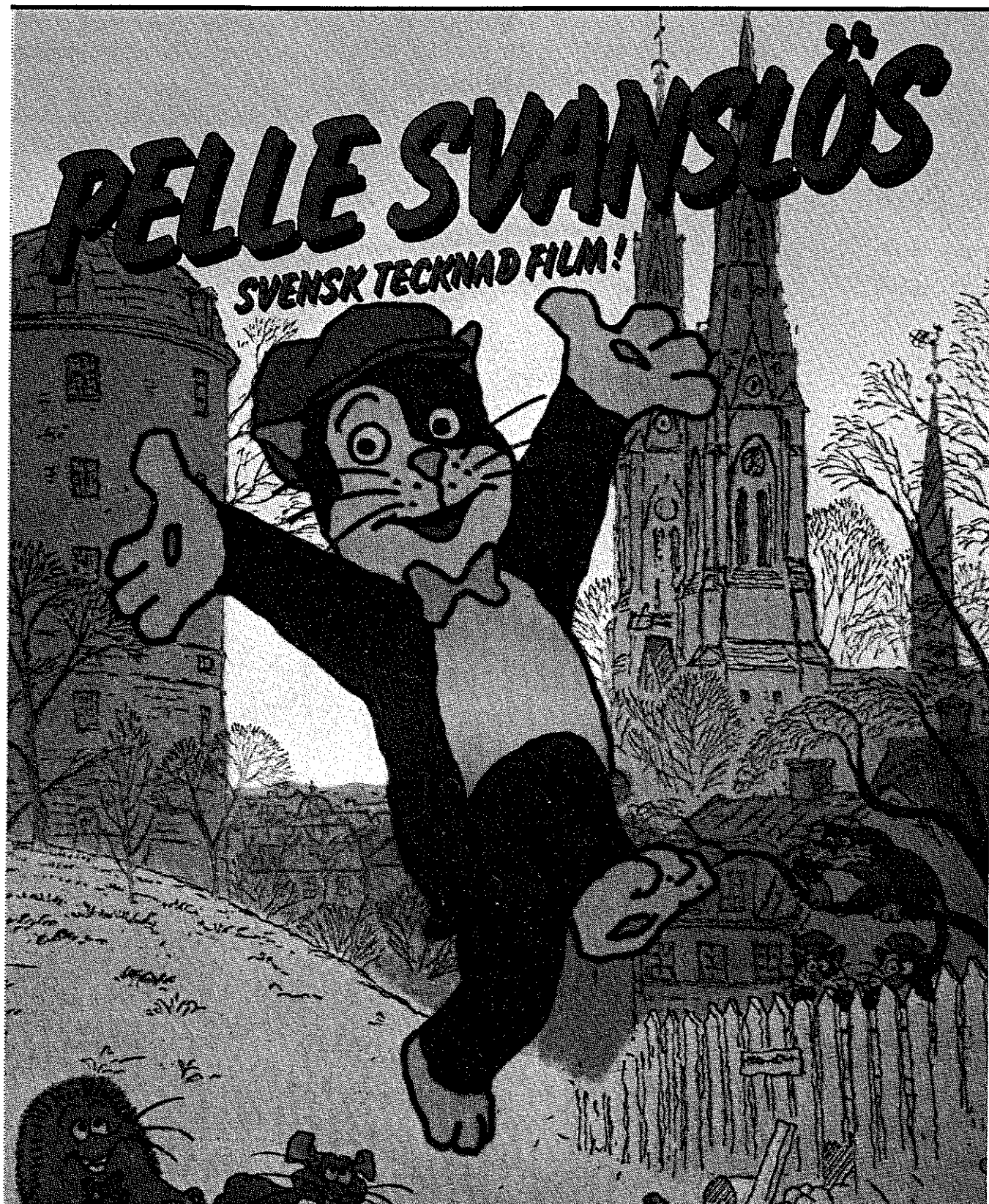

FILMHANDLEDNING

Filmen distribueras av Sandrew Film & Teater AB, Box 5612, 114 86, Stockholm. Tel 08 - 23 47 00

Filmhandledningen utges av Filminstitutet, Box 27 126 102 52 Stockholm
Redaktör Anne Helene Sommarström. Text Eva Westergren, 1991

I berättelsen om Pelle Svanslös får vi följa Pelle från barn-
domen i ladugården på landet in till staden där han så små-
ningom blir accepterad av de andra katterna. Det är en
mödosam vandring där Pelle utsätts för en rad prövningar
av den elake Måns.

Redan som liten blir Pelle utdömd av gårdens ägare. "En
sån katt är väl inget att ha" säger han och tvingar ladu-
gårdsförmannen att göra sig av med Pelle.

När Pelle kommer in till stan blir han hånad av Måns för
att han saknar svans och kommer från landet. Måns
försöker få med sig de andra katterna mot Pelle. Han vill
behålla sitt ledarskap och sitt revir och gör det genom att
hävda sig på Pelles bekostnad.

För att få bort Pelle är alla medel tillättna. Ända är det till
slut Pelle som segrar. Ett gott hjärta betyder mer än yttre
olikheter. Det tycker i alla fall de katter som först lyssnade
på Måns men som i slutet av filmen sjunger tillsammans
med Pelle: "Säg ja till livet".

Filmen om Pelle Svanslös berättar på ett konkret sätt om
hur intolerans och maktbegär angriper det som är annor-
lunda. Det är ett mycket aktuellt tema där mekanismer och
känslor kring "vi och dom" blir synliga om än i katternas
värld. När Måns talar och försöker hetsa upp de andra
katterna mot Pelle är det sånt som vi dagligen kan läsa och
höra talas om.

Som modell för hur ni själva kan arbeta har vi i
handledningen valt ut några scener som tar upp viktiga
händelser i Pelles liv och som berättar om den kamp som
Pelle måste föra för att bli erkänd och respekterad.

Försök att komma ihåg scener ur filmen: rita den scen som
ni tyckte var bäst, roligast, hemskast.

Sätt upp bilderna och följ filmens berättelse. Berätta om
varför ni valt just den bilden och om vilka känslor bilderna
väcker. Försök under tiden komma in på filmens
berättarspråk. På hur bilden är komponerad, på hur ljudet
låter. Låt alla delta i samtalen.

Några scener ur en katts liv

Barndomen

I ladugården är förmannen på väg ut med Pelle därför att
gårdens ägare sagt att Pelle skall bort. Vi har förut sett hur
förmannen brytt sig om katterna men nu är han ändå
tvungen att gå iväg med Pelle. Pelle slickar förmannens
hand och kryper in under jackan. Han känner sig trygg.
Han vet inte att förmannen är på väg mot vattentunnan.
När de stannar tittar Pelle förvånad ut.

- Vad tänker förmannen när han står där? Vilka bilder är
det som visar att han bryr sig? Hurdan är gårdens
ägare? Vad får vi se av honom? Varför är det just Pelle
som blir utvald? Hur bygger man upp den hotfulla
stämning som råder innan Pelle måste bort? Hur löser
förmannen problemet med att Pelle skall försvinna?

Familjen

Efter den äventyrliga bilfärden flyttar Pelle in hos familjen
i Uppsala. Han undersöker nyfiket de nya rum han kommer
till. Han kliver upp på ett skateboard och far iväg genom
lägenheten. En papperskorg åker omkull och alla papperen
åker ut på golvet. Pappan som allvarligt försjunkit i sitt
arbete välter ut sin kaffekopp. "Bondkatter kan man inte ha
i möblerade rum" ryter han. Han kliver själv upp på skate-
boardbrädan av misstag och rullar in i garderoben och ut

igen genom köket och in i skafferiet där färdens tar sitt slut
bland burkar och matrester.

Pelles inträde i familjen innebär att rollerna förändras.
Pappan är egentligen ganska rädd av sig men inför familjen
vill han vara modig. Han är också den som är mest
förståndig och duktig men med Pelles hjälp får han många
chanser att göra bort sig.

- Vem är det som bestämmer i Pelles nya familj? Vad
finns det för bilder och ljud som gör bilfärden in till
stan och skateboardfärden extra roliga. Varför är det så
roligt när vuxna gör bort sig?

I katternas värld

När Pelle ger sig ut i världen och lämnar sin familj kliver
han in genom hålet i planket och in på gården. Därinne är
det som en förtrollad värld och Pelle reser sig på bakbenen
och går som en människa. Det gör både katter, råttor och
igelkottar så länge de är i kattvärlden.

När Pelle uppvaktar Maja Gräddnos med sin vackra sång
och blir bjuden på strömming som belöning så låter den
sången helt annorlunda i människornas öron.

- Vad har katter för olika sätt att uttrycka sina känslor?
Hur pratar de med varandra? Vad uttrycker deras olika
låten? Vi människor talar med språket men också med
kroppen och med olika låten. Försök att prata med
varandra och uttryck olika känslor utan att använda ord.
Hur skildras djuren i andra filmer. Är de som
människor eller som djur? Jämför med exempelvis
Walt Disney, Lassie, Bamse, Sucksdorff.

Pelle prövas

Redan när musiken spelar upp förstår Pelle att något är fel.
Det är tango det kan inte Pelle dansa. Måns tar över hans
klumpiga dansförsök med Gullan och charmerar henne
med sin eldiga dans. Pelle lommar slokörad därifrån. Hela
kvällen är uppgjord för att sätta dit Pelle, en kväll som han
sett fram emot så mycket. Det är naturligtvis Måns som
ligger bakom. Men i räknetävlingen går det inte så bra för
Måns. Alla tävlande som han kallar upp misslyckas. Bara
Pelle klarar sin svåra fråga med hjälp av Kalle huggorm.

- Måns drar sig inte för att fuska för att Pelle skall bli
bortgjord. Vad är det Måns vill med Pelle? Varför
tycker han så illa om honom? På mötet innan Valborg
talar Måns till de andra katterna. Varför tycker Måns att
stadskatterna är överlägsna? Hur är de med Murre från
Skogstibble? Varför lyssnar de andra katterna på Måns
när han försöker lura Pelle? Finns det någon som håller
på Pelle?

Straff och belöning

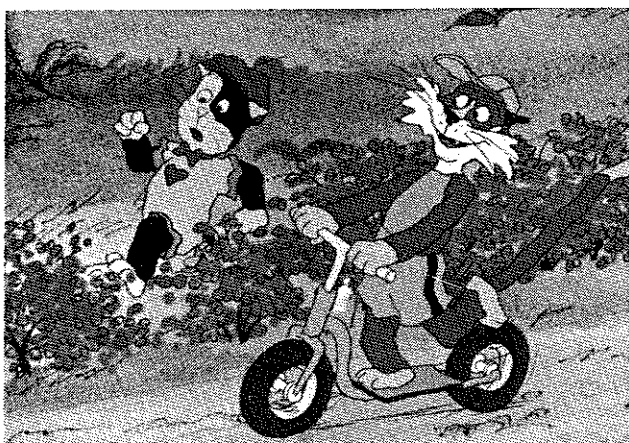
Instängd i strykrummet sitter Pelle och gråter därför att han
blivit beskylld för att ha tagit Olles tårta. Ingen i familjen
tål honom och det är knappt att han får stanna. Tårarna
trillar nedför kinderna. Han lägger sig i korgen. Det var ju
inte hans fel.

Han vaknar av att det börjat brinna. Strykbrädan har tagit
eld. Hur skall han komma ut. Hur skall de andra vakna.
Förtvivlat hoppar han mot dörren och jamar men ingen
hör. Inte förrän brandkåren är där och Pelle nästan brunnit
upp. Efteråt får Pelle medalj och får sitta vid bordet och äta
tårta.

- Den här scenen är fylld av inre och yttre dramatik. Hur känner sig Pelle när han sitter i strykrummet och gråter? Vad tänker han? Hur känns det att bli orättvist beskyldd för något man inte gjort? Bilden med Pelle som gråter påminner om andra bilder/tavlor man sett av "gråtande barn". Vad är det som gör att man blir så starkt berörd? Vad skulle man vilja göra med ett barn som ser ut så? Pelle får upprättelse på grund av eldsvådan. Vad hade hänt om inte eldsvådan brutit ut?

Orättvist och rättvist

När Pelle visar sin medalj för Måns skrattar Måns och säger: Det där är väl inget att ha. Tacka vet jag kattmästerskapen, det är verkligen nåt att vinna. I tävlingen får Pelle spikskor med spikarna inåt och mycket tyngre klot än de

andra. I hinderloppet tar sig Måns fram på cykel när de andra inte ser. Han har förberett allt. Men den kloka Maja i Domkyrkotornet som annars varken hör eller ser märker att något är fel när lille Fridolf bollar med kloten. Måns blir diskad och Pelle vinner istället.

- Hur känns det när Pelle ger allt men ändå misslyckas. Hur känns det när man själv förlorar i en tävling? Hur känns det när någon fuskar?

Måns håller möte

När Måns misslyckas med kattmästerskapen kallar han ihop ett nytt möte och håller ett brandtal till de andra katterna. Han både hotar och vädjar och får än en gång med de andra katterna ut på en nattlig raid där Pelle skall jagas bort med hjälp av hunden Berttsson. Så här låter Måns' tal.

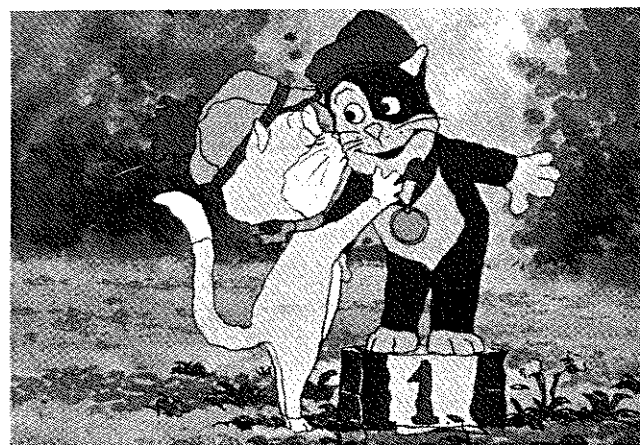
"Katter som samlats här, skall detta få fortsätta? Främmande katter, riktiga lantisar kommer hit och sticker upp. Ja och vi har hårda tider. Strömningen är mager. Källargluggarna muras igen. Råttorna klemas bort. Varför? Jo för att somliga lantisar, en del till och med utan svans fått för sig att dom e nåt. Allt detta för att dom e malliga och fuskar. Hur skall vi ha det i framtiden... Räck upp en tass. Ordning eller svanslöshet. Men vad skall vi göra med dom frågar en katt. Dom skall skickas tillbaka säger Måns.. Dit dom kom ifrån. Till landet. Ja det är rätt skicka tillbaks dom ropar några andra. Men det är ju inte vårt problem. Nå hur blir det upp med en tass. Jag ser en skog av tassar beslutet är fattat Pelle...vad säger jag lantisarna skall skickas tillbaka till sina lador och gödselstackar."

- På vilket sätt försöker Måns vinna över de andra katterna på sin sida? Vad har Måns själv för anledning att

hålla sitt tal? Finns det något som är rätt i det som Måns säger?

Pelle får upprättelse

När de andra katterna förbereder överfallet mot Pelle smiter lilla Fridolf iväg från sin mamma Frida och ger sig iväg på en livsfarlig balansgång i farlig närhet av hunden Berttsson. Bara Pelle vågar utsätta sig för faran att rädda honom. Och Berttsson kommer loss och börjar en blodtörstig jakt. Att Pelle vågar offra sig för Fridolf får till slut alla katter att inse att Pelle är något särskilt. Att han är både snäll och modig. Att han inte har någon svans och kommer från landet spelar inte längre någon roll. Det är de inre egenskaperna som räknas. "Katter, vi måste be Pelle om ursäkt", säger Gullan. Den ende som inte håller med är

Måns men ingen bryr sig längre om vad han tycker.

- Mot den oskuldsfulla kattungen Fridolf ställs den hotfulla Berttsson. Hur berättar ljudet till bilderna av Fridolf och Berttsson?
- Varför är Pelle den ende som vågar rädda Fridolf? Vad tänker Måns på slutet när han själv sitter där vaktad av Berttsson?

Om djur på film

Några citat ur Tusen och en film nr 4/90

Djurberättelser är ibland ett sätt att förkroppsliga och renodla vissa mänskliga egenskaper - lejonet som är mäktigt - vargarna som är onda och opålitliga. Man tar ett mänskligt drag och överdriver det så att egenskaperna blir tydligare och lättare att iaktta. Djuren är det som de gör. I djurberättelser kan man hitta allt från djur som talar och är som folk är mest till realistiska skildringar av djur som djur.

"Hunden Lassie" hade en trofasthet som kom tårarna att flöda hos publiken och som tog över och överglänste alla övriga skådespelare. Hästen är ofta som ex. vis i *Svarta Hingsten*, en följeslagare mellan barndom och vuxenvärld och speglar ett annat förhållningssätt till naturen och det vilda. Hästen kan också vara en känslans följeslagare. Den som känner sin ägares växande självkänsla. I Arne Sucksdorffs filmer som *Det stora äventyret* handlar både djurens och människornas värld om kampen för tillvaron. Döden är grym och obevlig men sorgen är kort och livet går alltid vidare.

Produktionsuppgifter

Originaltitel: Pelle Svanslös
Produktion: Svenska Filminstitutet, Treklövern, Sandrews,
Team Film, Sverige 1978/81
Regi: Stig Lasseby, Jan Gissberg
Manus: Leif Krantz efter böckerna av Gösta Knutsson
Foto: Eberhard Fehmers m fl
Musik: Berndt Egerbladh
Animation: Jan Gissberg, Lars Emanuelsson, Lars
Wetterbrandt, Flemming Jensen, Istvan Fellner
Längd: 81 min.
Censur: Barn tillåten
Dialogspråk: Svenska
Distribution: Sandrews och Svenska Filminstitutet
Sverigepremiär: 1981.12.25

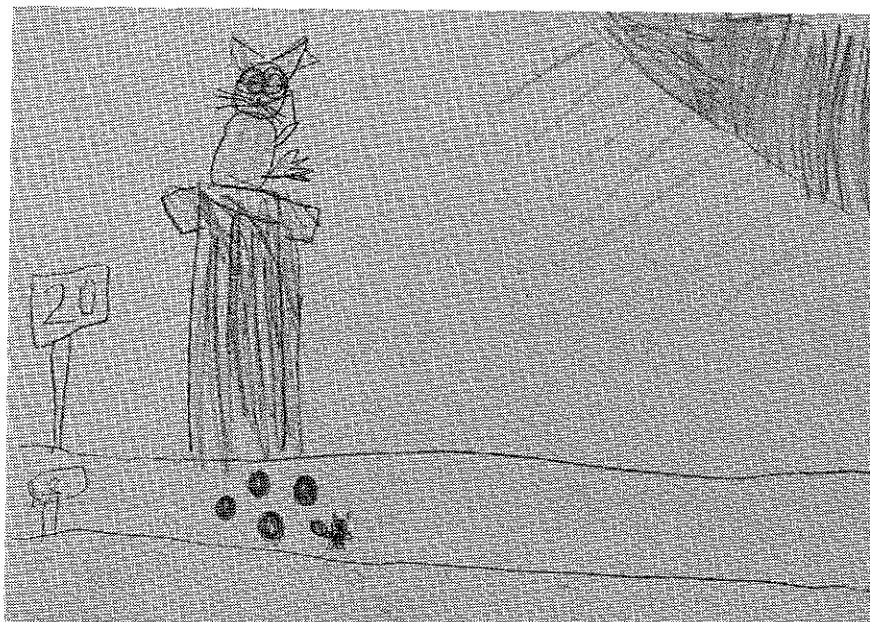
Rollista

Mats Åhlfeldt (Pelle)
Ewa Fröhring (Maja Gräddnos)
Ernst Hugo Järegård (Måns)
Carl Billqvist (Bill)
Björn Gustafson (Bull)

Om Pelle Svanslös

Pelle Svanslös föddes 1937. Då berättade Gösta Knutsson (1908-1973) för första gången om katten som inte hade någon svans. Det var i radio.

1939 kom den första boken om Pelle Svanslös *Pelle Svanslös på äventyr* som året därpå följdes av *Pelle Svanslös på nya äventyr*. På 13 år skrev Gösta Knutsson sammanlagt 11 böcker om Pelle. 1951 utkom den sista *Alla tiders Pelle Svanslös*. Men dessutom berättade Gösta Knutsson en del av Pelles äventyr i bilderböcker och Pelle kom ut på grammofonskivor och blev huvudfigur i en tecknad serie.

Till vissa filmhandledningar finns en videokassett med utdrag ur filmen (excerpter).
Filmhandledningarna kan beställas kostnadsfritt, videokassetter kostar 150:-, inkl moms. Porto tillkommer.
Man kan också prenumerera på en förteckning över filmhandledningar och excerpter. Sänd er beställning per brev till

Filminstitutet, Film & Publik
Box 27 126, 102 52 Stockholm

